

MEMÒRIA HISTÒRICA A MATARÓ: GUILLERMINA PEIRÓ I OLIVES

Aquest treball es pot emmarcar dins la trajectòria de la memòria històrica que sovint vaig recollint de fets i personatges de Mataró. Aquests treballs tenen una doble finalitat: el recull d'història de l'època de la República, Guerra civil i postguerra a la nostra ciutat i la intenció de fer intervenir testimonis directes d'aquests períodes històrics, tant rics en experiències com en canvis socials i polítics.

Els testimonis que he presentat en el marc d'aquest Centre d'Estudis Locals de Mataró, Museu Arxiu de Santa Maria, permeten recollir espais de memòria que, sortosament, es poden publicar i tenir una difusió a la nostra ciutat i, fins i tot, a poblacions de la comarca del Maresme.

Així doncs, després del silenci que planava damunt dels nostres ciutadans, amb el treball de tots nosaltres, els estudiosos d'aquests temes més recents tornem la paraula als qui l'havien de tenir quan els pertocava. Així, serà possible que arribi a les generacions de joves que no van viure aquestes realitats.

Aquest any 2006 és el de la «Memòria Històrica». Aquest compromís per part dels nostres representants polítics, obre el camí a un canvi d'actitud positiva per part de tots el partits del Parlament de Catalunya, a excepció del Partit Popular. Hem de tenir molt clar que és un dret ciutadà poder recuperar-la i, per tant, hem de treballar des de diferents àmbits per aconseguir-ho.

Enguany, l'estudi tracta de la vida de la Guillermina Peiró. Fa molts anys que ens coneixem, li he fet moltes entrevistes, fins i tot, la primera, la tinc registrada en cinta, juntament amb la de la seva germana Aurora. Aquesta entrevista va ser la primera i està datada de l'any 1981. D'aleshores ençà, sempre m'ha ajudat, amb la seva memòria, a reconstruir diversos estudis que he anat fent.

En les seves entrevistes, és molt difícil que deixi de parlar del seu pare. Tal com veureu en el text escrit que presento, sempre hi és present. És natural que un personatge com Joan Peiró hagi marcat de manera tan significativa la seva filla. La Guillermina és tot un caràcter, tenaç, il·lusionada en la defensa de les llibertats i en la lluita per la democràcia en el nostre país. I, en aquests moments, està lluitant amb totes les seves forces perquè siguin anul·lats els consells de guerra del franquisme, entre ells, el del seu pare, perquè, tal com diu ella, «no tenien cap garantia perquè no es vivia en un estat de dret».

Recentment, ha rebut diversos reconeixements a la seva trajectòria personal, per això, m'ha semblat que era obligada la seva presència amb el seu testimoni en aquesta *XXIV Sessió d'Estudis Mataronins* d'enguany.

GUILLERMINA PEIRÓ OLIVES

Va néixer al carrer del Rierot, 21 de Mataró, el dia 14 d'agost de 1924. Filla de Mercè Olives Bonastre i de Joan Peiró Belis. La seva mare va tenir deu fills, dels quals en sobrevisqueren vuit, l'Aurora, en Llibert, l'Aurèlia, en Josep, en Joan, la Guillermina, en Juli i la Mercè. El seu pare era una persona reconeguda, tant pels seus mèrits polítics i sindicals com per la seva moral i ètica, per les quals es va fer respectar en tots moments i, especialment, en temps de la Guerra Civil a Mataró.

A la Guillermina li costa molt parlar d'ella, ja que la figura del seu pare ha estat un referent de tota la vida. Joan Peiró va ser secretari general de la CNT, ministre d'Indústria en el govern de Largo Caballero i, més tard, comissari d'Energia Elèctrica. A Mataró, ha estat un referent tant a la Cooperativa del Forn del Vidre, de la qual va ser director, com a la societat, ja que durant la Guerra Civil formà part com a vicepresident del Comitè de Salut Pública, i frenà molts dels incontrolats, tant des del Comitè com des del diari *Llibertat*, amb els seus articles, on denunciava les morts i les formes barroeres de fer les coses. Una vegada a l'exili, Joan Peiró fou lliurat a les autoritats franquistes per la Gestapo, a l'igual que el president Lluís Companys, immediatament jutjat de manera injusta, com la majoria de judicis en aquell temps, i sentenciat a la pena de mort. El van afusellar a Paterna, el 24 de juliol de 1942. Dit això, passem a les seves vivències, objectiu d'aquestes memòries.

En temps de la República, portaren la Guillermina a l'Escola Racionalista del Forn del Vidre que, com l'Escola Racionalista de l'Ateneu, perseguia els ideals de l'Escola Moderna de Ferrer i Guàrdia. D'aquesta escola, en guarda molts bons records: «Estàvem junts nois i noies, era una escola laica i ens educaven amb uns valors humanístics on cabien la llibertat de pensament i el respecte. Recordo els mestres, com el matrimoni llibertari format per Miguel Campuzano i Armonia Dalmau, en Franco, l'Espartac, també en Germinal Esgleas, que era company de la Frederica Montseny i la mestra Terol». Aquesta escola, al cap de poc temps es va unir amb la de l'Ateneu i els mestres també eren els mateixos. A l'Ateneu, hi anaven les classes dels petits, i a l'escola del Forn del Vidre els més grans.

Visqueren a diversos carrers de Mataró, però, de petita, recorda el carrer del Rierot, a prop del Forn del Vidre. Allà jugava amb els nens i nenes del carrer i també amb amigues de l'escola i amb els seus germans. «Els jocs que recordo són els de “fet i amagar”, “baletes”, “cavall fort”. Jo anava darrere dels meus germans i pujava als arbres com un bordegàs». Sempre ha tingut molt bons amics.

Recorda que el pare sempre escrivia i la mare tenia cura dels fills, de la casa i d'atendre les persones que continuament venien a visitar el seu marit. També recorda les obligades absències del pare.

«El pare sempre estava treballant al Forn del Vidre o bé a reunions de la CNT i, en el pitjor dels casos, era a la presó. La meva mare, però, suplia la seva absència amb tota l'energia d'una dona enamorada del seu marit i, conseqüent amb els seus ideals, convidava amics del pare a dinar i la casa s'omplia de gent com sempre. Sense la mare, el pare no hagués pogut fer el que va fer, perquè ella sempre estava al seu costat en tots moments. Tant va ser així, que jo vaig ser engendrada en un descans d'una reunió del comitè clandestí de la CNT a la muntanya de Parpers».

En les eleccions de febrer de 1936, la Guillermina era molt petita, i no sap segur si el seu pare va anar a votar el Front d'Esquerres o bé es va abstenir. Segons el seu parer, li sembla que el pare va anar a votar, ja que la CNT donà llibertat de vot perquè tothom hi anés, tota vegada que hi havia molts militants a la presó a resultes de la repressió dels fets d'octubre.

«Quan va esclatar l'aixecament militar a Barcelona, els meus pares estaven contemplant l'obra de teatre que fèiem els meus companys i jo en el teatre de l'Ateneu. L'obra era *Luisa Fernanda*, i jo era una nena que deia “cartas al soldadito”. Aquest era el meu paper. El meu pare, quan es va assabentar de la rebel·lió, es va encaminar ràpidament cap a l'Ajuntament de Mataró, i quan va acabar la funció jo vaig marxar a casa de la mà de la meva mare. El meu pare sempre posava les responsabilitats polítiques o sindicals per sobre de tot».

«El meu pare sempre es va lliurar en cos i ànima als altres, i les seves responsabilitats el feien estar absent. Com a filla, m'hauria agradat que el meu pare hagués estat més dedicat a la família, que hagués estat més egoista, perquè enyorava la seva companyia. Però ara entenc els valors que prodigava, com “dóna pa a qui tingui gana, donà aigua a qui tingui set, i abric a qui tingui fred”. Amb tot, quan estava a casa, ens demostrava el seu afecte amb escriu perquè ens estimava molt.

«Aquest esperit humanitari del meu pare era conegut més enllà de les organitzacions d'esquerra. Un dia, un monjo del monestir de Montserrat va venir a visitar el meu pare. La mare m'havia demanat que anés a comprar i jo vaig veure aquest monjo pel carrer i no se'm va acudir res més que cantar: “Visca la República, ara més que mai. Capellans i monges que vagin al carai”. Quan vaig arribar a casa i el vaig veure que parlava amb el meu pare, em volia fondre. El meu pare ho va notar, el monjo va voler treure importància a l'anècdota, però el pare em va renyar tot fent-me una reflexió entorn al respecte a les diferents maneres de pensar».

Al començament de la Guerra Civil, el seu pare va ser un dels capdavaners de l'organització del Comitè de Salut Pública a Mataró, i els seus dos germans, Llibert i Josep, marxaren al front d'Aragó. La seva família, des del primer moment, va defensar la República. La majoria de la CNT i la FAI es van posar al costat de la República i en contra de l'atac al feixisme.

El seu pare va patir molt amb els incontrolats perquè, tot i ser del comitè, va ser molt difícil controlar situacions de bogeria per part de gent propera a ell. Hi va haver enfrontaments entre la gent de la CNT i de la FAI. Fins i tot, a ell mateix, un dia que anava a Barcelona, el van aturar per la carretera i el van fer baixar del cotxe perquè el van confondre amb un capellà. Sort que hi va haver algú que el va identificar i el va salvar.

A causa dels fets i les notícies que durant els primers temps de la guerra i la revolució a la rera guarda van envair la societat mataronina, va decidir escriure uns articles al diari *Llibertat* en què alertava dels perills que representava la gent que anava al seu aire, sense respectar les normes més elementals de respecte a les persones i al patrimoni. Segons explica la Guillermina, gràcies al seu pare i altres persones del seu entorn, es van salvar les pintures d'Antoni Viladomat.

També va ajudar a amagar persones de familiars mal vistos per la gent de comitès veïns, «el meu pare va advertir els capellans que anessin a Valldemia i que allí no els passaria res. La persecució de les persones a Mataró no sempre va ser organitzada, jo era molt jove i no en sé prou coses, però sé que el meu pare va vetllar perquè no hi hagués morts».

«Durant la guerra, a casa, ens visitaven molts estrangers de les Brigades Internacionals; en una ocasió, s'hi allotjà un matrimoni d'origen grec que ell era brigadista.»

«Recordo que a Mataró es van col·lectivitzar totes les empreses, en base a un decret, però la Cooperativa del Forn del Vidre no es va col·lectivitzar perquè era cooperativa i va pertànyer directament al govern. S'hi va fabricar material de guerra, concretament tubs de vidre per a laboratori. A l'acabament de la guerra, quan tornaren els amos d'aquestes fàbriques, trobaren les seves empreses i tallers exactament igual i, en molts casos, amb més màquines i tot».

Durant el període de la guerra, com en totes les guerres, la gent passava molta gana, i en uns moments en què hi va haver problemes de proveïments —mancava farina, patates i altres productes bàsics—, la Guillermina ens explica que «un grup de gent es va posar a cridar a la porta de casa perquè els donéssim patates, pensant que, com que el meu pare era un personatge important, nosaltres teníem de tot, però la sorpresa va ser quan el meu pare i la meua mare els van obrir les portes i els van dir: “Entreu, si en trobeu una, ja us la podeu emportar; i, si no en trobeu cap, ja podeu marxar”; com que no en van trobar cap, marxaren».

Des del novembre de 1936 i fins al maig de 1937 la família Peiró visqué a València, ja que el pare va ser nomenat ministre d'Indústria en el govern de Largo Caballero. En aquell moment, el pare tenia cotxe, però només l'utilitzava per a la seva feina, ella i tots els membres de la família anaven a peu a fer les tasques del dia a dia, el seu pare mai en va voler fer ostentació, ni per a ell ni per a la seva família. Quan van tornar a Mataró visqueren al carrer de Sant Josep, i quan hi havia bombardeigs s'amagaven al subterrani de l'església de Sant Josep. «Hi havia diverses tombes, entre les quals em va semblar veure'n algunes de més petites. Era un lloc molt tètric».

«El que recordo i em sap molt greu, va ser la persecució del POUM a Mataró, a conseqüència dels Fets de Maig de 1937. L'Albert Puig va haver d'amagar-se, i en Francesc Rodon i la Paquita Reniu van estar tancats a la presó de Mataró. D'aquest partit, també recordo dues persones molt significatives, l'un, era en Joan Macià i, l'altre, l'Antoni Valldeperes».

A l'acabament de la guerra, el pare de la Guillermina era comissari d'electricitat i també tenia cotxe i xofer, però, com de costum, només l'utilitzava per a les feines concretes del seu càrrec. Quan es tractà de preparar-se per marxar a l'exili, el seu pare els acompanyà amb el cotxe fins a Figueres; després, van haver de fer la resta del camí a peu, com totes les altres persones.

«Comença l'odissea de l'exili. Recordo que vam marxar de Mataró el dia 24 de gener. Passàrem molta por, perquè pel camí ens trobàrem amb diversos bombardeigs de l'aviació enemiga. Recordo el dolor i l'angoixa de deixar el meu país. Al cap d'uns dies de caminar estàvem tots cansats, el fred s'havia apoderat dels nostres cossos; la meva mare anava amb espadenyes i quan estàvem pel pas de la Vajol se li van trencar i caminava descalça. Quan arribàvem a la frontera, un soldat de Mataró, en Montreal, que la va veure, li va donar les seves botes. És un gest que no oblidaré mai. La gana també va ser la nostra enemiga. Anàvem tota la família. Hi havia la meva germana petita, la Mercè, i el fill de la meva germana Aurora, en Germinal, que només tenia set anys. Havies de fer el cor fort, però el cos sentia el cansament i l'angoixa anava creixent acompanyats per la pluja, la mare no es trobava bé... va ser una travessa horrible».

A l'arribada a Figueres, «haguérem d'estar tres dies perquè obrissin la frontera, no ens deixaven entrar. En un moment donat, la meva mare va exclamar: "Aquí, ens hi morirem tots! O caixa o faixa!"; va ser quan travessàrem els Pirineus, anàrem a parar a la Vajol i, d'allà, al Pertús».

Aquesta travessa, segons l'opinió de la Guillermina, l'haguessin pogut fer amb el cotxe del seu pare, que era comissari d'electricitat, «però el meu pare no va voler tenir cap privilegi respecte als altres ciutadans del país, ja havia estat un favor que ens acompanyés fins a Figueres». La resta del camí, la seva família el féu a peu, i passaren per les mateixes penalitats que totes les persones que feien aquest mateix esforç. «El meu pare era una persona que allò que predicava ho complia, perquè era conseqüent amb les seves idees i molt equànime; això, fins i tot, algunes vegades molestava les persones més properes. A causa de les seves conviccions i la defensa de les seves idees, la família, moltes vegades, en vam patir les conseqüències».

«Les pèrdues personals a conseqüència de la guerra van ser molt dures; la mort d'un cosí, la de molts amics de la família, també companys de la Cooperativa del Forn del Vidre, la majoria a la batalla de l'Ebre. També van ser importants les pèrdues econòmiques, tot i que, a casa, mai vam ser rics, però a l'exili la incertitud va ser extrema. Les condicions dels camps de concentració eren deplorables, no tothom ho va poder resistir. Hi havia persones ferides, malaltes, persones molt

grans i infants que no van poder resistir les inclemències del temps; la pluja, el vent, el fred... ni les condicions de vida que ens van fer viure. La brutícia, els polls i la gana van ser els temes més denigrants. Les condicions eren vergonyoses, ens tractaven com a persones que haguéssim comès alguna atrocitat. Tot plegat, per haver defensat la República i no haver-ne sortit vencedors».

«En arribar al Pertús, ens van separar els homes de les dones. Els homes van haver d'anar caminant fins als camps de concentració. Aquesta separació entre homes i dones va ser un cop molt fort. Veiérem la desesperació de les mares que es veien obligades a separar-se dels seus fills. Eren moments tan tràgics, que només restà l'esperança de salvar-nos i sobreviure. Els gendarmes francesos ens van fer pujar les dones en un camió, fins al Voló i, d'allà, en un tren de llarga distància, fins a la zona de Roscanvel, a la punta de la Bretanya, a un poble anomenat Presqu'île de Crozon. Era un refugi en una caserna de mariners. Vam tenir la sort que el director era socialista. Allà no hi havia aigua corrent, teníem un horari molt estricte amb tot, però menjàvem de manera raonable, dormíem en llits i era un lloc vora el mar. L'única cosa era que la propaganda feixista francesa deia que ens ho menjàvem tot i a vegades ens tiraven pedres, però quan veieren que érem gent pacífica, van provar de ser amics nostres, però nosaltres no ho volíem ser».

Allí, hi restaren cinc mesos. Quan van sortir es dirigiren a Narbona, on es van retrobar tots, perquè el seu pare i els seus germans pogueren sortir dels camps de concentració després de quatre o cinc mesos. A França, hi van restar fins al 1945. En aquell temps, els refugiats espanyols tenien molt mala propaganda, generalment, els veien com a dimonis, amb cua i tot, segons la nostra entrevistada.

«En Niabel, el marit de la meva germana gran, i els meus germans, en Josep, en Llibert i en Joan, van poder arribar a París i treballaren a una fàbrica de vidre fabricant bombetes. El meu pare també va estar a París, treballava al departament de la Junta d'Auxili als Republicans Espanyols (JARE) i, des d'allà, intentaven treure dels camps de concentració tots els republicans que poguessin. Les dones vam tardar mesos a localitzar-los. Per fi ens poguérem retrobar, però les condicions eren molt dures per a tots».

La Guillermina vivia amb la mare i les seves germanes en una casa a Narbona. Per aquell temps, va complir catorze anys i va treballar a la verema. El seu pare continuà vivint a París, però els anava a veure. La Guillermina explica que sentia un fort sentiment de pànic, com si pressentís el perill que corria el seu pare i desitjava de tot cor que marxés a Mèxic.¹

«Casa meva sempre estava plena de gent, fins que el meu pare va anar a París. Abans de marxar el 1939, el van venir a busca d'Espanya per si volia tornar amb la seva família, i li donaven totes les garanties de seguretat, però havia de col·laborar en la constitució del sindicat vertical, i el meu pare s'hi va negar. Això, que en aquells moments el meu pare no tenia feina, només tenia l'assignació del govern. Però els meus germans treballaven a París».

Quan els nazis van ocupar París, el seu pare i els seus germans van estar tancats a Sens-Yonne, un camp de concentració alemany. Com que no van ser identificats, després van poder tornar a la capital francesa i van residir al mateix domicili. Al cap de pocs dies, el van avisar que marxés perquè l'estaven buscant, i en Joan Peiró va decidir marxar amb en Niabel Belis, marit de l'Aurora. Quan van arribar a la zona lliure, un gendarme els va fer tornar enrere, a la zona ocupada. Va ser quan en Joan Peiró va passar a mans de la Gestapo i, després, lliurat a les forces militars d'Espanya. I en Niabel, el van enviar a treballar a un poble d'Alemanya, en una empresa metal·lúrgica. En Niabel es va salvar i va poder tornar a París.

«A Narbona, un dia van trucar a la porta dos companys republicans que preguntaren pel meu pare, però no hi era, perquè quan va voler passar a la zona lliure a Narbona, els gendarmes el van tancar a la zona ocupada, perquè no va voler delatar la xarxa de clandestinitat que passava companys a la zona lliure; els companys republicans l'esperaven, però ell ja estava en mans de la Gestapo, que el va extradir a Espanya. I així va ser quan el van portar a Madrid».

«Abans que detinguessin el meu pare, tota la família pressentia amb pànic aquest moment. El juliol de 1942, l'Ajuntament de Narbona ens va assabentar oficialment de l'afusellament del pare. Ens van dir que el nostre pare havia estat afusellat a Paterna a les sis de la matinada. A l'Ajuntament, hi vam anar l'Aurèlia i jo. La meva germana, en sentir la notícia, es va desmaiar. Recordo que aquella gent que ens va donar la notícia eren unes persones molt amables, però ho van fer amb una fredor esgarrifosa. La mare es va quedar a casa acompanyada de la meva germana petita, la Mercè. L'Aurora ja era a Mataró; ella i el meu nebot Germinal el van poder anar a visitar a la presó».

«Després ens hem assabentat que quan estava a Madrid, en els interrogatoris, que van ser violentíssims, li van insistir que si volia col·laborar a formar el sindicat vertical no li passaria res. Naturalment, ell s'hi va negar contundentment. Ara que recordo totes aquestes coses, sento que em fan més mal les pallisses que va rebre el meu pare en els interrogatoris, que no pas les bales que el van matar. Ell, que era antibèl·lic, i respectava tothom...»

La Guillermina es va fer un fart de treballar per ajudar les dones de la seva família. Després de treballar a la verema, va collir patates, pèsols... Més tard, es van reunir amb els seus dos germans a París. En Germinal, fill de la seva germana Aurora, i la Mercè, la germana petita, van poder anar a l'escola pública francesa, que era gratuïta, i en aquest sentit se sent agraïda als francesos.

A París, la Guillermina treballà de cambrera en un restaurant que era d'un català exiliat, anomenat senyor Pelans, i més tard, en un taller de costura d'una família jueva. El salari que guanyava servia per mantenir la família. També participà amb les forces de la resistència francesa de l'interior; al cap de poc, la seva mare es posà malalta i el 1945 decidiren tornar a Mataró, ja que la mare hi volia morir. Arribats a Mataró, ella i les seves germanes volgueren tornar a París, però a Girona els prengueren el passaport i van haver de tornar.

«La mare va morir el 22 de gener de 1946 a Mataró, rodejada de les filles. La meva mare era una dona religiosa, sempre portava unes cadenetes amb medalles al coll, i no se les va treure pas durant la guerra, molt a pesar del meu pare; però, quan van afusellar el seu marit, se les va treure i no se les va posar mai més. Quan era a la clínica l'Aliança, després de ser operada, estava molt greu, i la va visitar un capellà que li va proposar de donar l'extremunció; ella li va contestar: "Faci el favor, retiri's, perquè jo tenia un déu i vosaltres me l'heu matat". La meva mare, que ja estava malalta, va haver de viure tot el procés del meu pare fins a la sentència de pena de mort, que es va fer efectiva el 24 de juliol de 1942».

La Guillermina sempre insisteix molt en aquesta idea:

«El meu pare va ser un gran home i reconegut per tothom, però la meva mare també va ser una gran dona; per les qualitats que tenia com a persona, per tot el que va haver d'aguantar, per tots els entrebancs que suposava cuidar una família en l'absència continuada del pare. Ser la parella del meu pare no havia de ser senzill. El motiu més important d'aquesta situació era que els dos s'estimaven molt. Eren com Romeu i Julieta. Finalment, l'any 1989, el pare i la mare, un cop morts, pogueren restar junts al cementiri de Mataró».

Una vegada a Mataró, la Guillermina anà primer a treballar a la Cooperativa del Forn del Vidre. El 1951 se'n va anar a viure a Barcelona, d'on recorda la vaga dels tramvies, i a treballar a la fàbrica Calafell. El 1956 va retornar a Mataró, va treballar en una fàbrica de gènere de punt i explica que «en aquesta fàbrica, cada dia es paraven les màquines per resar el rosari. Jo estava callada i no el vaig resar mai. Un dia em van preguntar si era protestant, i jo els vaig dir que no. Però després em van fer anar al despatx i em van dir que la meva obligació era que havia de seguir les mateixes pautes de treball que les altres treballadores. Els vaig dir que per entrar a treballar a la fàbrica m'havien fet una prova per si servia per fer la feina, però no em van preguntar mai si era catòlica o protestant». Li van dir que si no volia complir amb les pautes concertades era millor que plegués, «i vaig plegar». «El meu pare em va ensenyar que s'havia de respectar la llibertat dels altres i a mi no me la respectaven, mentre que jo, en canvi, sí que parava les màquines quan els tocava resar i deixava de treballar, i no guanyava res aquella estona..., per tant, respectava la llibertat de la gent que resava». No es va trobar més amb cap problema d'aquest tipus, a les fàbriques on va anar a treballar posteriorment.

«El meu pare sempre ens va inculcar uns principis que avui segueixo mantenint amb molt d'orgull; per exemple, encara ara no estic batejada, i he continuat tota la trajectòria que em van ensenyar els meus pares. El meu pare sempre em deia: "Quan tinguis vint anys, fes el que vulguis; quan tinguis vint anys i sàpigues el que fas". En aquest sentit, he tingut molta sort perquè a tot arreu on he anat m'han respectat, perquè no hi havia ningú que estigués en contra del meu pare ni de la meva mare. Quan em vaig casar, que ho vaig haver de fer per l'església, tampoc en vaig tenir, de problemes, perquè el capellà coneixia el meu pare i ho va fer amb molt de gust».

El 1954 es va casar amb en Joan Malagelada, que era de Banyoles, però vivia a Mataró i treballava a can Moltfort's. Després va treballar a can Linares i, posteriorment, va muntar un petit taller mecànic. Vivien en una casa del carrer de Llauder, 102, on va infantar la seva única filla, la Núria. Com sempre, i conseqüent amb els seus ideals, s'afilià a la CNT, participà en el Socors Roig d'ajuda als presos i va continuar en la lluita clandestina, tant en un pla sindical, per millorar les condicions de treball, com en un pla polític, per retornar les llibertats nacionals i democràtiques de Catalunya.

Dins el pla sindical, recorda haver participat en les vagues dels anys quaranta i començaments dels cinquanta; en aquest sentit, té un record confús de la Pepa Maca, dona que va encapçalar la vaga de 1946. També explica que mai no volgué que la fessin fixa per no haver de participar en el sindicat franquista de la CNS. Aquesta idea li va quedar molt gravada ja que, segons les informacions abans esmentades, si el seu pare hagués accedit a la voluntat dels franquistes, sembla que s'hagués pogut escapar de la pena de mort; per això, i en memòria dels valors que li va inculcar el seu pare, s'hi va negar sempre.

«Les mobilitzacions de la postguerra, tot i que eren molt importants, tenien un caràcter espontani i s'organitzaven per fets molt puntuals. Es reunien als afores de la ciutat, com can Vinardell, que era una zona de bosc. Els personatges que jo recordo de la CNT en aquells moments eren en Roig, l'Alejandro i en Cisquet Sala. També estaven organitzades les Joventuts Llibertàries, però jo no en formava part. En recordo l'Eduard Calpe i en Llibert Massafrets».

«El 30 d'octubre de 1976 es va fer pública la presentació de la CNT al Palau d'Esports de Mataró, amb una assistència d'unes 4.000 persones. En aquest acte, es va fer memòria del meu pare, i hi van haver diversos parlaments en què es reivindicaven els seus valors humanitaris».

Al cap de poc, la Guillermina i en Cisquet Sala foren expulsats de la CNT a causa de les divisions ideològiques d'aquest sindicat, i ella s'integrà a la CGT. A nivell polític, optà per militar a ERC de la mà de Josep Reniu, en un acte de presentació d'aquest partit a Mataró, no recorda exactament la data, però el situa al voltant de l'any 1976.² De tota manera, la Guillermina vol que es faci constar que cotitza com a militant, però no té cap carnet perquè considera que és un requisit sobrat.

Al marge de les seves opcions sindicals i polítiques, la Guillermina sempre ha expressat a tot arreu les seves opinions i ha demostrat la seva tenacitat per discutir i defensar els seus valors entorn la Llibertat i la Justícia Social. Ho fa sempre amb molta autoritat, perquè les seves paraules estan impregnades de respecte vers els altres i les diferents formes de pensar. Ens ha demostrat contínuament la seva actitud solidària; assisteix a tots els actes que siguin a favor de les causes per restablir la justícia, es solidaritza amb els presos i participa en taules rodones o actes per recuperar la memòria històrica dels seus, els derrotats de la Guerra Civil.

Avui és una àvia que no ha renunciat pas a l'educació en els valors dels seus néts: l'Anna i en Marc. Els inculca els que ella va aprendre del seu pare i de la seva mare, els que ha après de la mateixa lluita que ha emprès del dia a dia. En aquest sentit, se sent acompanyada per la seva família en la lluita que porta a cap perquè s'anul·li el procés i la sentència del seu pare, «vull que es faci justícia, i vull que es revisi el sumari i la sentència sigui anul·lada, com totes les sentències de pena de mort del franquisme, perquè són injustes, ja que no es feien en un estat de dret».

Recentment, la Guillermina ha rebut diversos reconeixements a la seva trajectòria personal: per donar testimoni de la memòria del seu pare, pel treball silenciós i constant per millorar les condicions de vida del moviment obrer i per la lluita per restablir les llibertats nacionals i democràtiques al nostre país. Per tot això, Esquerra Republicana de Catalunya a Mataró li va dedicar un homenatge com a militant i com a referent de dona combativa. El febrer de 2005, la Generalitat de Catalunya li va retre homenatge en donar-li la Medalla Francesc Macià, també per la seva activitat a favor de les llibertats democràtiques durant el franquisme. Tal com diu Maria Salicrú, «l'atorgament de la medalla va ser un altre homenatge al seu pare, un més dels molts que s'han organitzat i que sempre han emocionat la Guillermina».³ L'any 2006 també ha estat guardonada per Òmnium, que concedí la Distinció a Guillermina Peiró i Olives com a persona que s'ha distingit en la lluita contra el franquisme i la constància en el seu compromís per restablir la democràcia i la llibertat en el seu país, així com la seva tenacitat en la defensa dels drets sindicals i polítics com a ciutadana de la ciutat de Mataró.

Margarida Colomer
Historiadora

NOTES

- 1.- MARIA SALICRÚ MALTAS, *10 anys Distinció Òmnium* (2006), 49.
- 2.- Hem preguntat a testimonis i no hem trobat cap persona que recordi la data exacta d'aquest acte. Hem revisat la premsa de l'època, concretament *El Maresme*, 18-24 de novembre de 1977, p. 32, i hem trobat la presentació d'ERC a Mataró, que va ser el novembre de 1977, amb motiu de les eleccions. També hem comprovat, per la mateixa revista, que a les tertúlies del Racó del 19 de febrer de 1977, hi va venir Josep Pi i Suñer i va parlar d'ERC, així com també, el 5 de març del mateix any, ho féu Heribert Barrera.
- 3.- SALICRÚ, *10 anys*, 51.

FONTS CONSULTADES

Diverses entrevistes des de l'any 1981. Les darreres, han estat des del 9 de febrer de 2003 fins al 2007. També he consultat el text de Maria Salicrú Maltas, en el llibre de *10 anys DISTINCIÓ ÒMNIUM 2007*.

Les filles i la mare.
D'esquerra a dreta:
Guillermina,
Mercè Olives,
Aurèlia i Maria
Rossell, cunyada.

De dalt a baix:
el pare, Joan Peiró,
Josep, Juanito,
Niabel i Llibert a París.

La Guillermina i el seu marit, en Joan, al port de Barcelona.

La Guillermina,
en Joan i la
seva filla Núria.

La Guillermina, al 2006, a casa seva.